

УДК 331.522

**СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИЙ АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**

**STRUCTURAL AND DYNAMIC ANALYSIS OF THE LABOR
MARKET OF UKRAINE: CHALLENGES OF MODERNITY**

Аксьонова Ірина Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2605-0455>

Aksonova Iryna

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Стаття присвячена дослідженню тенденцій на ринку праці в сучасних умовах. Визначено, що в умовах глобалізації, демографічної кризи, реформування системи вищої освіти, поширення процесів діджиталізації формується нова модель ринку праці, яка заснована на мережево-цифрових технологіях. Разом з тим, на формування й розвиток сучасного ринку праці впливають фактори, що викликані пандемією «COVID-19». Проаналізовано динамічні зміни на ринку праці в період пандемії, проведено їх порівняння з попередніми періодами за показниками безробіття, кількості вакансій та навантаження на одну вакансію. Здійснено порівняльний аналіз структурних змін на національному ринку праці та визначено найбільш затребувані сфери, уподобання роботодавців та пошукувачів роботи у 2020 та 2021 роках. Окреслено сучасні тенденції на ринку праці та перспективний напрямок його розвитку.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, вакансія, навантаження на одну вакансію, цифрова економіка, модель ринку праці, пандемія «COVID-19».

Стаття посвящена дослідженню тенденцій на ринку праці в сучасних умовах. Визначено, що в умовах глобалізації, демографічного кризису, реформування системи вищої освіти, поширення процесів діджиталізації формується нова модель ринку праці, яка ґрунтується на цифрових технологіях. Разом з тим, на формування і розвиток сучасного ринку праці впливають фактори, викликані пандемією «COVID-19». Проаналізовані динамічні зміни на ринку праці в період пандемії, проведено їх порівняння з попередніми періодами за показниками безробіття, кількості вакансій і навантаження на одну вакансію. Проведено порівняльний аналіз структурних змін на національному ринку праці і визначено найбільш востребовані сфери, переваги роботодавців і шукачів роботи в 2020 і 2021 роках. Визначено сучасні тенденції на ринку праці і перспективне напрoклення його розвитку.

Ключевые слова: рынок труда, безработица, вакансия, нагрузка на одну вакансию, цифровая экономика, модель рынка труда, пандемия «COVID-19».

The article is devoted to the study of trends in the development of the labor market in modern conditions. It has been determined that the modern labor market is developing in the context of globalization changes, demographic crisis, the spread of migration processes, the reform of the higher education system, the spread of digitalization processes in the socio-economic sphere. In addition, at the present stage of economic development, a new labor market model based on digital technologies is being formed. At the same time, the formation and development of the labor market in modern conditions is influenced by the factors caused by the COVID-19 pandemic, which significantly increased inequality in the labor market, halted employment growth and accelerated the development of the fourth industrial

revolution towards digitalization. The development of the labor market based on digital technologies requires the modernization of labor relations between employers and employees, new competencies from specialists. Global trends in the labor market in the digital economy, associated with the restructuring of many sectors of the economy in the direction of automation, digitalization, strengthening the role of information technology, are aimed at restructuring the structure of the labor market as a whole. This article is aimed at determining the structural and dynamic changes in the labor market, taking into account modern socio-economic trends and pandemic factors. The article highlights the key indicators of the state and development of the labor market, emphasizes the assessment of supply and demand through the indicators of unemployment, the number of vacancies and the load per vacancy. The situation on the labor market in Ukraine during the pandemic is analyzed and compared with previous periods for the above indicators in terms of types of economic activity, professional groups, regions. The assessment of trends in structural changes in the national labor market through the most popular areas, the preferences of employers and job seekers in 2020 and 2021. It is concluded that the modern period of economic development requires a quick response to changes in needs on the part of the labor market, new ways to improve the quality of labor potential and its adaptation to changing conditions. The current trends in the labor market and the promising direction of its development have been determined.

Keywords: labor market, unemployment, vacancy, load per vacancy, digital economy, labor market model, COVID-19 pandemic.

Постановка проблеми. Будь-який ринок в загальному сенсі – це система економічних відносин між продавцями і покупцями товарів і послуг. В класифікаційній структурі ринків особливе місце займає ринок праці, який є вершиною ринкових відносин, оскільки управління економікою представляє, перш за все, управління трудовою діяльністю. Ринок праці є органічною складовою економіки будь-якої країни, оскільки виконує функції

механізму розподілу і перерозподілу суспільної праці за окремими сферами і галузями господарства, за критеріями ефективності праці і виробництва відповідно до структури суспільних потреб і форм власності, видів і форм зайнятості.

Ринок праці розглядається як у широкому, так і у вузькому плані. Ринок праці в широкому плані, є сукупністю, яка охоплює економічно активне населення і загальну потребу економіки в робочій силі. У вузькому значенні – це характеристика поточного стану трудових ресурсів країни, яка складається з пропозиції робочої сили, тобто контингенту безробітного населення, що шукає роботу, і попиту на робочу силу або неукомплектовані робочі місця, що відображають незадоволену частину загальної потреби економіки в кадрах [4].

Роботодавець представляє на ринку праці сторону, яка формує попит на робочу силу, наймані робітники і безробітні – сторони, що формують пропозицію робочої сили, а елементи інфраструктури сприяють взаємодії цих суб'єктів ринку. У сучасних умовах вирішення питань розвитку національної економіки, підвищення ефективності її функціонування тісно пов'язане з відтворенням робочої сили і, насамперед, із станом та тенденціями у сфері зайнятості. Питання розвитку ринку праці набувають особливої актуальності в умовах глобалізації, демографічної кризи, поширення міграційних процесів, реформування системи вищої освіти, поширення процесів діджіталізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Майже всі сучасні дослідження фахівців проводяться з урахуванням впливу наслідків пандемії «COVID-19» на різні сфери [8,11,12]. Питанням функціонування ринку праці та оцінці тенденцій, які відбуваються на ньому, також присвячено праці багатьох науковців [3,6,13]. В своїх працях вчені акцентують увагу на проблеми трудової міграції, на дисбаланси між попитом і пропозицією робочої сили, що обумовлюють структурно-динамічні зміни на ринку праці, на наслідки пандемії та її вплив на формування принципово нових відносин

на сучасному ринку праці, на питання забезпечення зайнятості випускників закладів вищої освіти та молоді у відповідності з потребами роботодавців тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В той же час, слід відмітити, що демографічні, глобалізаційні та інноваційно-технологічні процеси та технології обумовлюють появу нової моделі ринку праці - «Праця 4.0». Як зазначають автори [5], концепція «Праця 4.0» виступає як трудова парадигма, базисом якої є мережево-цифрові технології, що розвиваються в межах Четвертої промислової революції. Для розуміння проблем, які виникають під час формування нової моделі ринку праці необхідно проведення постійного динамічного аналізу ситуації в цій сфері. Для прийняття своєчасних й обґрунтованих рішень щодо майбутнього розвитку ринку праці необхідно також враховувати сучасні фактори та тенденції на ринку праці, які спричинені пандемією «COVID-19».

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є проведення аналізу національного ринку праці, виявлення динамічних і структурних змін на ньому в сучасних умовах функціонування економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На формування сучасного ринку праці великий вплив здійснюють існуючі тренди в світовому й національному соціально-економічному та демографічному розвитку. Серед них виділяють зниження чисельності населення та підвищення його старіння, зниження долі молоді та частки населення у працездатному віці й потенційної робочої сили (дітей та підлітків) в чисельності населення, зростання навантаження працюючого населення, активізація відтоку робочої сили за кордон, збільшення працюючих пенсіонерів у складі зайнятого населення за секторами економіки, дисбаланс між підготовкою фахівців у закладах вищої освіти і потребами економіки та роботодавців в них, масове впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та віртуалізація процесу праці. Крім того, слід зазначити, що формування нового ринку праці

в сучасних умовах відбувається під впливом пандемії «COVID-19», що зумовлює аналітиків проводити дослідження й прогнозувати попит і пропозицію робочої сили з урахуванням цього фактору.

Як вказують дослідження Міжнародної організації праці (МОП) [14], пандемія коронавірусу може спричинити гірші наслідки для ринку праці, ніж фінансова криза 2008-2009 рр., пандемія «COVID-19» призведе до скорочення 25 млн робочих місць у світі.

Розглянемо ситуацію на ринку праці України в період пандемії та проведемо її порівняння з попередніми періодами. На рис. 1 наведено рівень офіційного безробіття населення за місяцями 2019-2021 рр. за даними Державної служби зайнятості України. [2]

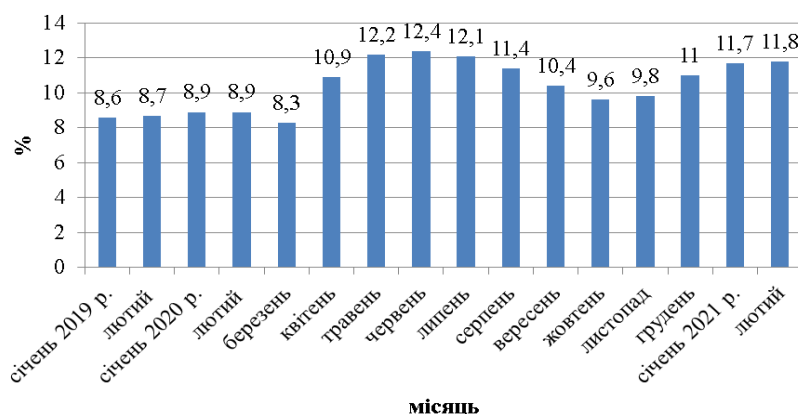

Рис. 1. Рівень безробіття (у % до чисельності населення)

Джерело: авторська розробка за даними [2]

На рис. 1 наведено інформацію щодо офіційно зареєстрованих безробітних в Україні по відношенню до чисельності населення. Враховуючи, що тільки 22% безробітних звертаються за послугами до Державної служби зайнятості [1], тобто статус безробітного має лише кожний п'ятий безробітний українець, реальний рівень безробіття може бути значно більшим. Але, навіть за даними офіційного безробіття, бачимо, що безробіття в Україні за січень-лютий 2019-2020 рр. знаходилось майже на однаковому рівні. На початку пандемії (березень 2020 р.) аналітики Держстату та Держзайнятості робили прогноз, що в 2020 році кількість

вакансій, зареєстрованих у Державній службі зайнятості, складе 1246 тис. осіб, що буде на 8% більше, ніж в 2019 році, а рівень зареєстрованого безробіття буде на рівні 14,7%. [1]. Як видно з рис. 1, дійсно в квітні 2020 року, із введенням жорсткого карантину, відбулося різке підвищення рівня безробіття, яке тривало до закінчення першої хвилі пандемії – серпня-вересня 2020 р. Потім в грудні 2020 року знову почав зростати рівень безробіття, він становив 11%, що дорівнювало рівню безробіття у квітні. Ситуація з початку 2021 року не стабілізувалася, рівень безробіття зростає.

Загалом, з початку карантину в Україні статус безробітного отримали майже 432 тисячі осіб (станом на кінець серпня 2020 р.), що на 67% більше, ніж за аналогічний період минулого року. [2]. Станом на початок березня 2021 року в Україні 610,9 тис. осіб безробітного населення проти 153,6 тис. вакансій. [2]

Як показують дослідження [3], пандемія «COVID-19» спричинила на ринок праці такі негативні наслідки, як зниження економічної активності та рівня зайнятості населення через підвищення захворюваності та зниження обсягів пропозиції робочої сили; обмеження міграційних рухів та затримка інвестиційних процесів, що призвели до зменшення кількості нових робочих місць та зниження доходів населення; поширення неповної та неформальної зайнятості; погіршення стану справ щодо соціального захисту населення та зростання соціальної нерівності в суспільстві. З іншого боку, втрата джерел отримання доходів призвела до погіршення ситуації на ринку товарів та послуг, поглибила й загострила проблеми бізнесу, що веде до падіння економіки.

На рис. 2 наведено динамічні зміни кількості зареєстрованих вакансій та кількості претендентів на 1 вакансію за місяцями 2019, 2020 та 2021 рр.[2]

Як видно з рис. 2, ситуація з вакансіями показує, що їх кількість за січень-лютий 2020 року порівняно з січнем-лютим 2019 року була на однаковому рівні, але в результаті впливу пандемії, вже за аналогічний період 2021 року кількість вакансій знизилась на 34-42%, кількість офіційно

zareєстрованих безробітних за цей період, порівняно з відповідним періодом минулих років, підвисилась майже на 30%, дефіцит вакансій підвищився майже в 2 рази, а кількість претендентів на 1 вакансію склала 8-9 осіб проти 5 осіб за аналогічний період минулих років.

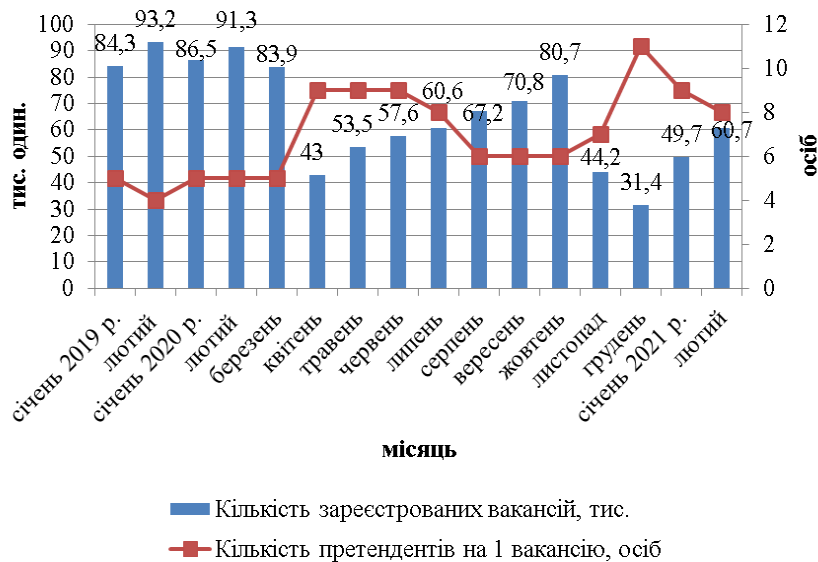

Рис. 2. Динаміка кількості зареєстрованих вакансій та кількості претендентів на 1 вакансію

Джерело: авторська розробка за даними [2]

Дану інформацію підтверджують і кадрові агентства України – кількість претендентів, які подали свої резюме, зросла на 60%, в той час кількість пропонованих робочих місць продовжує знижуватися. При цьому, найсильніший удар припав на малий бізнес – тут 35% підприємців-роботодавців заявили або про вже закритий бізнес, або про наміри зробити це найближчим часом. [9]

Проведений аналіз змін в структурних характеристиках безробіття та зайнятості, показав, що дефіцит вакансій посилюється за всіма видами економічної діяльності, відповідно підвищилась кількість претендентів на 1 вакансію. У січні-лютому 2021 року кількість безробітних значно перевищує кількість вакансій в сільському господарстві – в 7,6 рази, в переробній промисловості – в 2,7 рази, в оптовій та роздрібній торгівлі – в 4,5 рази, в сфері фінансів та страхової діяльності – в 11,9 рази, в державному управлінні

– в 3,9 раза [2], тобто саме ці види економічної діяльності стали найбільш ураженими в результаті пандемії коронавірусу.

Аналіз масового вивільнення працівників в регіональному розрізі [2] у січні-лютому 2021 року в порівнянні з аналогічним періодом 2020 року свідчить, що збільшення вивільнення працівників спостерігається в Вінницькому регіоні (більше 6,5 тис. осіб), Полтавському, Львівському, Кіровоградському, Дніпропетровському регіонах (на рівні 3,0-3,6 тис. осіб), Луганському, Рівненському, Тернопільському регіонах (більше 2,8 тис. осіб), Миколаївському, Донецькому, Одеському регіонах (на рівні 1,7-2,1 тис. осіб), Волинському та Хмельницькому регіонах (від 0,8 до 1,3 тис. осіб). В інших регіонах спостерігається зменшення кількості вивільнених працівників: найбільше зменшення в Житомирській, Чернігівській та Харківській областях (від 3,7 до 4,3 тис. осіб), найменше зменшення – в м. Київ (на 0,8 тис. осіб).

Структурний аналіз змін на ринку праці показав, що безробітними в результаті пандемії стали сотні тисяч громадян серед представників як інтелектуальної праці, так і найпростіших професій.

На рис. 3 наведено кількість зареєстрованих безробітних, кількість вакансій та кількість претендентів на 1 вакансію за професійними групами, станом на 1 березня 2021 р. [2].

Як видно з рис. 3, найбільший дефіцит вакансій спостерігається за професійною групою службовців та керівників (19 осіб на 1 вакансію) та кваліфікованих робітників сільського господарства (20 осіб на 1 вакансію). Кількість вакансій порівняно з кількістю безробітних серед цих професійних груп є найменшою. Якщо порівнювати з аналогічним періодом 2020 року, то кількість вакансій знизилась в середньому майже на 37%, а кількість безробітних – підвисилась на 33%. [2] У період карантину вакансії в основному були в галузі послуг і торгівлі, в сфері технічного обслуговування устаткування й низькокваліфікованої роботи.

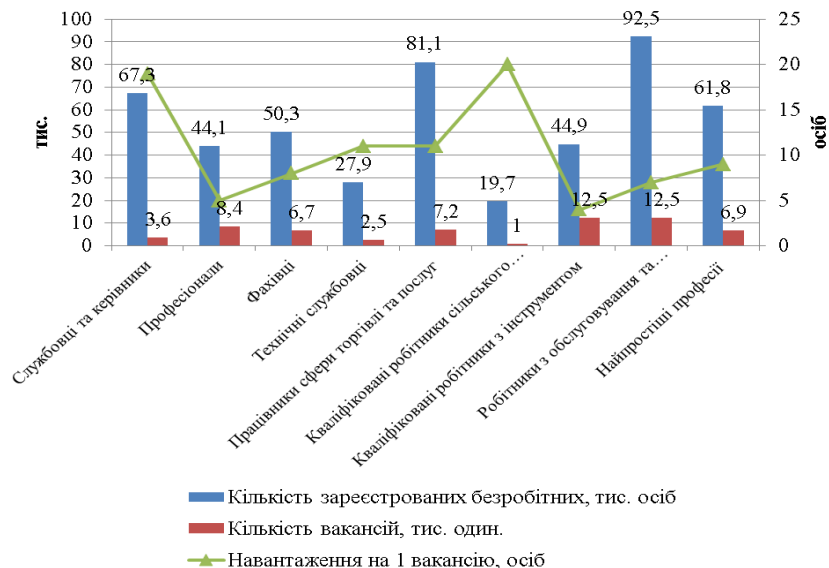

Рис. 3. Ситуація на ринку праці за професійними групами станом на 1.03.2021 р.

Джерело: авторська розробка за даними [2]

Проведений аналіз тенденцій щодо структурних змін на ринку праці дозволив виділити найбільш затребувані сфери, уподобання роботодавців та пошукувачів роботи та провести їх порівняння у 2020 році та у січні 2021 року. [7,10] У табл. 1 наведено порівняння ключових показників ринку праці за вказані періоди.

За всіма вказаними в табл. 1 професійними сферами у 2020 році відбулося підвищення кількості вакансій порівняно з 2019 роком, крім адміністративного персоналу – попит на фахівців цієї сфери залишився на тому ж рівні. Що стосується пропозиції робочої сили, то підвищення відбулося серед випускників ЗВО та студентства, в сфері продаж та транспорту. Аналіз уподобань щодо досвіду роботи свідчить, що більша частина роботодавців (52%) потребують фахівців з мінімальним досвідом роботи - від 1 до 3 років, і тільки 3% хотіли б взяти на роботу відносно досвідчену людину, яка має досвід роботи більше 6 років. Взагалі без досвіду роботи готові взяти 20% роботодавців. Разом з тим ситуація з пошукачами роботи є протилежною. У більшості резюме (60%), розміщених на міжнародному кадровому порталі HeadHunter, вказано, що кандидати мають

більше 6 років досвіду, а мінімальний досвід має лише 11% кандидатів.

Таблиця 1

Порівняння ключових показників ринку праці

Топ-10 професійних сфер за кількістю вакансій	Топ-10 професійних сфер за кількістю резюме	Очікування роботодавців та кандидатів щодо досвіду роботи	Очікування роботодавців та кандидатів щодо типу зайнятості
<i>2020 рік</i>			
Продажі ↑– 24%; ІТ ↑– 19%; Маркетинг, реклама PR ↑– 11%; Адміністративний персонал – 7%; Бухгалтерія, фінанси ↑– 7%; Виробництво, сільське господарство ↑– 7%; Банківська сфера ↑– 6%; Транспорт ↑– 6%; Початок кар'єри (випускники, студенти ЗВО) ↑– 6%; Робітничий персонал ↑– 6%	Початок кар'єри (випускники, студенти ЗВО) ↑– 19%; Продажі ↑– 11%; ІТ ↓– 9%; Адміністративний персонал – 8%; Бухгалтерія, фінанси – 6%; Маркетинг, реклама PR ↓– 6%; Транспорт ↑– 5%; Виробництво, сільське господарство ↓– 7%; Вищий менеджмент ↓– 4%; Мистецтво, розваги, мас-медіа ↓– 3%	<i>Очікування роботодавців:</i> від 1 до 3 років – 52%; від 3 до 6 років – 25%; понад 6 років – 3%; без досвіду – 20% <i>Досвід роботи кандидатів в резюме:</i> від 1 до 3 років – 11%; від 3 до 6 років – 13%; понад 6 років – 60%; без досвіду – 16%	<i>Очікування роботодавців:</i> повна зайнятість – 95%; часткова зайнятість – 4%; інші види зайнятості – 1% <i>Уподобання кандидатів:</i> повна зайнятість – 77%; часткова зайнятість – 13%; інші види зайнятості – 10%
<i>Січень 2021 року</i>			
Продажі – 28%; ІТ – 20%; Банківська сфера – 9%; Бухгалтерія, фінанси – 8%; Маркетинг, реклама PR – 8%; Адміністративний персонал – 8%; Початок кар'єри (випускники, студенти ЗВО) – 7%; Медицина – 6%; Будівництво – 6%; Виробництво, сільське господарство – 6%	Продажі – 13%; Початок кар'єри (випускники, студенти ЗВО) – 10%; ІТ – 10%; Адміністративний персонал – 8%; Вищий менеджмент ↓– 7%; Бухгалтерія, фінанси – 6%; Маркетинг, реклама PR – 6%; Виробництво, сільське господарство – 7%; Транспорт – 4%; Будівництво – 4%	<i>Очікування роботодавців:</i> від 1 до 3 років – 48%; від 3 до 6 років – 20%; понад 6 років – 2%; без досвіду – 30% <i>Досвід роботи кандидатів в резюме:</i> від 1 до 3 років – 11%; від 3 до 6 років – 15%; понад 6 років – 60%; без досвіду – 14%	–

Джерело: авторська розробка за даними [7,10]

Аналіз типів зайнятості показав, що майже всі роботодавці (95%) шукають фахівців на повну зайнятість, у той же час 77% кандидатів шукають саме такий тип зайнятості. Лише 13% претендентів готові мати часткову

зайнятість на роботі, однак попит з боку роботодавців на таких фахівців набагато менший - лише 4% роботодавців хотіли б найняти кандидата на часткову зайнятість.

Як зазначають експерти порталу HeadHunter [7], більшість пошукачів роботи мають аналітичні, організаційні, комунікативні та автономні компетенції стосовно вміння користування комп'ютером, презентації результатів розрахунків, командної роботи, ведення переговорів, керування проектами, мають організаторські навички, володіють англійською мовою (до 30% претендентів).

Якщо подивитись на ситуацію у січні 2021 року, то бачимо, що не відбулося значних змін за ключовими параметрами ринку праці та очікуваннями й уподобаннями роботодавців й потенційних найманих працівників. У той же час, слід відмітити, що претенденти були активнішими, ніж роботодавці – кількість розміщених резюме перевищило вакансії в шість разів, тобто дефіцит вакансій поглибився. Крім того, з'явився дефіцит кадрів з медицини та будівництва.

Як вважають спеціалісти [7], основним фактором розвитку ринку праці в 2021 році є продовження кризи, що викликана пандемією «COVID-19» і спостерігатиметься лише повільне відновлення робочих процесів в тих галузях, де це можливо.

Висновки. Пандемія «COVID-19» змінила соціально-економічні та трудові відносини в усьому світі. Карантинні заходи спричинили суттєвий негативний вплив на діяльність усіх, без винятку, бізнес-структур, а отже, й на формування ринку праці, який забезпечує діяльність суб'єктів господарювання. В цих умовах відбулося падіння доходів населення й зростання тіньового сектору зайнятості та прихованого безробіття.

Для подолання кризових явищ на ринку праці необхідно приймати управлінські рішення як оперативні (під час дії карантину), так і стратегічні (протягом декількох років після закінчення карантинних заходів). Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідно мати якісні

статистичні дані, отримані шляхом проведення постійного моніторингу реального стану соціально-трудової сфери та з'ясуванні факторів, які спричиняють певні тенденції й трансформації в соціально-трудовах відносинах.

Головними векторами розвитку, які вплинуть на майбутній ринок праці, стануть процеси діджиталізації та використання цифрових технологій, на підставі яких буде забезпечуватися можливість виконання роботи та навчання у віддаленому доступі. А це, в свою чергу, змінить вектор розвитку усієї національної економіки в напрямку формування та розвитку ринку праці в новій якості.

Список використаних джерел:

1. В Минэкономике пояснили рост безработицы в Украине. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/minekonomiki-poyasnili-rost-bezrobotitsy-1579616163.html> (дата звернення: 27.03.2021).
2. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/analitika-ta-statystyka> (дата звернення: 30.03.2021).
3. Зуб М.Я., Вергелес І. В. Коронавірус як чинник формування нового ринку праці в регіонах України. URL: <https://www.ndifp.com/1579/> (дата звернення: 17.04.2021).
4. Кибанов А.Я. Экономика и социология труда. Москва: ИНФРА-М, 2006. 584 с.
5. Колот А., Герасименко О. Сфера праці в умовах глобальної соціоекономічної реальності 2020: виклики для України. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16344.pdf> (дата звернення: 30.03.2021).
6. Костриця В. І., Бурлай Т. В. Дисбаланси і дивергенція у сфері зайнятості: підходи ЄС та України до їх подолання. *Український соціум*. 2020. 1(72). С. 83-107.

7. Пандемический 2020-й. Итоги года на рынке труда. URL: <https://grc.ua/article/28012> (дата звернення: 17.04.2021).

8. Рой В., Жабінець О. Видимі та латентні наслідки COVID-19 для регулювання соціально-трудоових відносин в сфері МСБ України. Київ. 2020. URL: <http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Vidimi-ta-latentni-naslidki-COVID-19-.pdf> (дата звернення: 05.04.2021).

9. Рынок труда в апреле-2020: безработица стремительно растет, работодатели выжидают. URL: <http://sd.net.ua/2020/04/11/rynok-truda-aprel-2020.html>. (дата звернення 27.03.2021).

10. Рынок труда – 2021. Что интересного подбросил локдаун в январе. URL: <https://grc.ua/article/28092> (дата звернення 05.04.2021).

11. Солодовник О. О. Заходи забезпечення безпеки банківської системи у зв'язку із пандемією коронавірусу. Проблеми розвитку фінансових послуг. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції 19 листопада 2020 р. Частина 1. Харків. Харк. нац. ун-т будів. та архіт., 2020. С.28-30.

12. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=454cd56e-90c6-467b-9dd2-82f9dad87e0a> (дата звернення: 05.04.2021).

13. Український ринок праці: імперативи та можливості змін: колективна монографія / за ред. І.Л. Петрової, В.В. Близнюк; ІЕП НАН України. Київ, 2018. 356 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf> (дата звернення: 05.04.2021).

14. Як пандемія COVID-19 змінила ринок праці в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-riнок-praci-v-ukraini.html> (дата звернення: 30.03.2021).

References:

1. V Minjekonomiki pojasnili rost bezroboticy v Ukraine [The Ministry of Economy explained the rise in unemployment in Ukraine]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/minekonomiki-poyasnili-rost-bezrobotitsy-1579616163.html> (accessed 27 March 2021).
2. Derzhavnyj centr zajnjatosti [State Employment Center]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/storinka/analitika-ta-statystyka> (accessed 30 March 2021).
3. Zub M.Ja., Verghes I. V. (2020) Koronavirus jak chynnyk formuvannja novogho rynku praci v rehionakh Ukrajinny [Coronavirus as a factor in the formation of a new labor market in the regions of Ukraine]. Available at: <https://www.ndifp.com/1579/> (accessed 17 April 2021).
4. Kibanov A. Ja. (2006) Jekonomika i sociologija truda [Economics and Sociology of Labor]. Moskva: INFRA-M. 584 p.
5. Kolot A., Gherasymenko O. (2020) Sfera praci v umovakh globaljnoji socioekonomichnoji realnosti 2020: vyklyky dlja Ukrajinny [The sphere of work in the conditions of the global socio-economic reality 2020: challenges for Ukraine]. Available at: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16344.pdf> (accessed 30 March 2021).
6. Kostrycja V. I., Burlaj T. V. (2020) Dysbalansy i dyverghencija u sferi zajnjatosti: pidkhody JeS ta Ukrajinny do jikh podolannja [Employment imbalances and divergence: EU and Ukrainian approaches to overcoming them]. *Ukrajinsjkyj socium*, no 1(72). pp. 83-107.
7. Pandemicheskij 2020-j. Itogi goda na rynke truda [Pandemic 2020. Results of the year on the labor market]. Available at: <https://grc.ua/article/28012> (accessed 17 April 2021).
8. Roj V., Zhabinecj O. (2020) Vydymi ta latentni naslidky COVID-19 dlja rehuljuvannja socialjno-trudovykh vidnosyn v sferi MSB Ukrajinny [Visible and latent consequences of COVID-19 for the regulation of social and labor relations in the field of SMEs of Ukraine]. Available at: <http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Vidimi-ta-latentni-naslidki-COVID-19-.pdf> (accessed 05

April 2021).

9. Rynok truda v aprele-2020: bezrobotica stremitel'no rastet, rabotodateli vyzhidajut [Labor market in April 2020: unemployment is growing rapidly, employers are biding their time]. Available at: <http://sd.net.ua/2020/04/11/rynok-truda-aprel-2020.html> (accessed 27 March 2021).

10. Rynok truda – 2021. Chto interesnogo podbrosil lokdaun v janvare [Labor market - 2021. What interesting lockdown threw in January]. Available at: <https://grc.ua/article/28092> (accessed 05 April 2021).

11. Solodovnyk O. O. (2020) Zakhody zabezpechennja bezpeky bankivskojki systemy u zvjazku iz pandemijeju koronavirusu [Measures to ensure the security of the banking system in connection with the coronavirus pandemic]. *Problemy rozvytku finansovykh poslugh*. Materialy Vseukrajinsjkoji naukovo-praktyčnoji internet konferenciji 19 lystopada 2020 r. Chastyna 1. Kharkiv. Khark. nac. un-t budiv. ta arkhitekt., pp. 28-30.

12. Ukrajina u 2020-2021 rokakh: naslidky pandemiji. Departament strategichnogho planuvannja ta makroekonomichnogho prognozuvannja Ministerstva rozvytku ekonomiky, torghivli ta siljsjkogho ghospodarstva Ukrainy [Ukraine in 2020-2021: consequences of the pandemic. Department of Strategic Planning and Macroeconomic Forecasting of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine]. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=454cd56e-90c6-467b-9dd2-82f9dad87e0a> (accessed 05 April 2021).

13. Ukrajinsjkyj rynok praci: imperatyvy ta mozhlyvosti zmin (2018) [Ukrainian labor market: imperatives and opportunities for change]. kolektyvna monohrafija / za red. I.L. Petrovoji, V.V. Blyznjuk; IEP NAN Ukrainy. Kyjiv 356 p. (in Ukrainian)

14. Jak pandemija COVID-19 zminyla rynok praci v Ukraini [How the COVID-19 pandemic changed the labor market in Ukraine]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminyla-rynok-praci-v-ukraini.html> (accessed 30 March 2021).